

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3330/2020. (VIII. 5.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Szabó Marcel* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Hörchneré dr. Marosi Ildikó* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 48.Pf.640.384/2018/5. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó magánszemély az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *d*) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Fővárosi Törvényszék 48.Pf.640.384/2018/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] 2. Az indítvány benyújtására alapul szolgáló ügynek az alkotmányjogi panasz elbírálása szempontjából lényeges elemei a következők.
- [3] 2.1. Az indítványozó 2008 januárjában devizaalapú hitelszerződést kötött egy személygépkocsi megvásárlására, mintegy 3,4 millió Ft értékben, 120 hónapos futamidővel. A hitelt 2014 áprilisáig rendszeresen törlesztette. Miután az indítványozó 3 havi törlesztőrészlettel elmaradt, a hitelintézet 2014 júliusában azonnali hatállyal felmondta a hitelszerződést, amelynek következtében a teljes, még fennálló tartozás (a hitelintézet számítása szerint összességében több mint 2,8 millió Ft) azonnali hatállyal esedékessé vált, amelyet az indítványozó felszólítás ellenére sem fizetett meg.
- [4] 2.2. A hitelintézet fizetési meghagyást bocsátott ki, az eljárás az indítványozó ellentmondása folytán perré alakult. A hitelintézet (perbeli felperes) mintegy 2,1 millió forint tőke és kamatai, valamint perköltség megfizetésére kérte kötelezni a perbeli alperes indítványozót, aki érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Az indítványozó ellenkérelmében több indokot is kifejtett ennek alátámasztására; vitatta – többek között – a szerződés érvényességét és annak devizaalapúságát, illetve az azonnali hatályú szerződésfelmondás jogszerűségét. E körben hivatkozott arra: figyelembe kell venni, hogy a szerződés a felmondás közlésének időpontjában (és azt megelőzően folyamatosan) tisztességtelen volt; a szerződés alapján tisztességtelenül felszámított összeget figyelembe véve nem állt fenn hátraléka, sőt – az elszámoló levél tanúsága szerint – túlfizetésben volt. Így tehát a hitelintézet hátralék hiányában, jogellenesen mondta fel a szerződést. [Az elszámolásra a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2-törvény) alapján került sor.]
- [5] Az első fokon eljáró Pesti Központi Kerületi Bíróság a 16.P.51.329/2017/49-II. számú ítéletében a keresetnek helyt adott. Megállapította, hogy a hitelszerződés devizaalapú szerződésként érvényesen létrejött. A felmondás jogszerűségével kapcsolatban kifejtette, hogy azt az indítványozó sem vitatta, hogy a hitelintézet már egy törlesztőrészlet teljesítésének elmulasztása, illetőleg késedelmes teljesítése esetén is jogosult volt felmondani a szerződést, és alaptalanul hivatkozott arra, hogy a tisztességtelenül felszámított összeg figyelembevételével kell vizsgálni azt, hogy a felmondás időpontjában fennállt-e tartozás a terhén. A felmondásra azért került sor, mert három esedékes törlesztőrészletet nem fizetett meg; ezek esedékességekor pedig még nem került sor a tisztességtelenül felszámított összegek elszámolására, így ezt a hitelintézetnek nem kellett figyelembe vennie

és nem is vehette figyelembe. A bíróság álláspontja szerint helytállóan hivatkozott a hitelintézet arra, hogy nem érinti a felmondás jogszerűségét egy utóbb bekövetkezett körülmény. E körben a bíróság megjegyezte, hogy nem annak van jelentősége, hogy milyen összegű törlesztő részletet nem fizetett meg az indítványozó, hanem annak, hogy késedelembe esett, ez pedig alapul szolgált a kölcsönszerződés felmondására.

- [6] 2.3. Az ítélet ellen az indítványozó nyújtott be fellebbezést. E körben hivatkozott arra, hogy a tisztességtelen kikötéseken alapuló részleges érvénytelenség már a szerződéskötés időpontjában is fennállt, így annak következményeit nem utólag kellett volna levonni. Az ítélet nincsen összhangban az Alkotmánybíróság 3019/2017. (II. 17.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) foglaltakkal (az indítványozó az Alkotmánybíróság előtti ügyszámon, III/1339/2016. számon is hivatkozott rá), mely szerint a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól szóló 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelet (a továbbiakban: MNB rendelet) 6. § (2) bekezdése „kizárólag a fogyasztói követelés összegének a pénzügyi elszámolási folyamat során történő meghatározására vonatkozik. A rendelkezés nem érinti azonban a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének a megítélését.” A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH1-törvény) és a DH2-törvény nem zárja ki a késedelemre alapított felmondás jogszerűtlenségének az elszámolás eredménye alapján történő utólagos megállapítását, de nem is teszi kifejezetten kötelezővé azt. A fogyasztói követelést a polgári jog általános szabályainak megfelelően elsősorban a költségre, azután a kamatra, és végül a tőketartozásra kell elszámolni. Általános jogelv az is, hogy az érvénytelenség a szerződés megkötésének időpontjára visszaható hatályú. Az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontja értelmében az érvénytelenség általános jogkövetkezménye az, hogy az ilyen ügyletre nem lehet jogot alapítani, vagyis a felek által célzott joghatások nem érhetőek el. Ebből következően – az indítványozó nézete szerint – a hitelintézet a késedelemet, és így a szerződés felmondásának jogszerűségét nem bizonyította. A felperesi álláspont szerint az ügyben alkalmazható az MNB rendelet 6. § (2) bekezdése.
- [7] 2.4. A másodfokú bíróságként eljáró Fővárosi Törvényszék a 48.Pf.640.384/2018/5. számú ítéletben az elsőfokú bíróság ítéletét – tekintettel arra, hogy azzal teljes egészében egyetértett – helybenhagyta.
- [8] A szerződés felmondásának jogszerűsége kérdésében az alábbiakat fejtette ki: az „MNB rendelet 6. § (2) bekezdése szerint azon elszámolási időszakban, amelyben az eredeti fogyasztói kölcsönszerződés alapján a fogyasztó késedelembe esett, az átszámított fogyasztói kölcsönt is késedelemesnek kell tekinteni, függetlenül az esetleges túlfizetéstől. Ezen jogszabályi rendelkezés alapján egyértelmű, hogy a részleges érvénytelenség alapján adódó túlfizetés az adós késedelemét, azaz a felmondás jogszerűségét nem érinti.”
- [9] 3. Az indítványozó ezt követően nyújtotta be alkotmányjogi panaszát, melyben az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének és XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmére hivatkozott.
- [10] Az indítványozó vitatta a másodfokú ítélet azon megállapítását, hogy a követelés összegszerűségét a hitelintézet részletes elszámolása alátámasztotta, és ennek adataival szemben ő mint alperes konkrét kifogást nem emelt. Alkotmányjogi panaszában kifejtette, hogy védekezésében egyebek mellett arra hivatkozott, hogy a hitellező késedelemre alapított felmondására oly módon került sor, hogy a tényleges késedelem a felmondás időpontjában nem állt fenn a DH1-törvényben megállapított tisztességtelen kikötések okán, és a hitelintézet által becsatolt részletes elszámolás is ezt támasztja alá. Ezt követően részletesen ismertette az általa alkalmazott számítási eljárást, mely ezt az érvelését alátámasztja.
- [11] Az indítványozó hivatkozott az Európai Unió Bíróságának C-118/17. számú ítéletére: „41. Ugyanakkor e [a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv] 6. cikk (1) bekezdését illetően a Bíróság azt is kimondta, hogy azt úgy kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást; ezen értelmezésnek azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne (lásd ebben

az értelemben: 2016. december 21-i *Gutiérrez Naranjo és társai* ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 61. pont)."

- [12] A Fővárosi Törvényszék ítéletéből következően viszont a tisztességtelennek minősített szerződési feltételek léteztek, így az ítélet érvelése a 6. cikk (1) bekezdésébe ütközik, hiszen a felmondás a tisztességtelen kikötéseken alapult, azok hiánya esetén a késelem nem állt volna fenn. Azonban ennek megállapítása helyett a Fővárosi Törvényszék az MNB rendelet 6. § (2) bekezdését alkalmazta, figyelmen kívül hagyva azt, hogy az indítványozót a DH1-törvény által megállapított tisztességtelen kikötések nem kötik.
- [13] Az indítványozó álláspontja szerint bár a másodfokú eljárás az általa előterjesztett fellebbezés alapján indult meg, a Fővárosi Törvényszék az általa a fellebbezésben és a másodfokú eljárásban előadott nyilatkozatokat figyelmen kívül hagyta és ehelyett az elsőfokú ítéletnek a felmondás jogszerűségére vonatkozó részét az MNB rendelet 6. § (2) bekezdése alapján hagyta helyben. Nézete szerint a hitelintézetet terhelte volna annak bizonyítása, hogy az indítványozó akkor is késelemben lett volna, ha a felmondáskor a DH1-törvényben meghatározott tisztességtelen feltételek nem lettek volna részei a szerződésnek, azonban ezt a hitelintézet nem bizonyította. Így tehát nem került igazolásra, hogy a felmondás oka valós. Az elsőfokú ítélet nem tartalmaz kellő, jogszabállyal alátámasztott indokolást a tekintetben, hogy a DH1-törvény által megállapított tisztességtelen kikötésekre a felmondás érvénytelenségének körében miért ne lenne lehetőség hivatkozni, a másodfokú eljárásban pedig a Fővárosi Törvényszék annak ellenére hivatkozott megállapítása alapjaként az MNB rendelet 6. § (2) bekezdésére, hogy az indítványozó kifejezetten hivatkozott az Abh. rendelkező részének 1. pontjában foglalt alkotmányos követelményre, illetve az indokolásának [31], [41]–[43] bekezdéseire. Bár az Abh.-ban az Alkotmánybíróság nem semmisítette meg az MNB rendelet 6. § (2) bekezdését, azonban kimondta, hogy e rendelkezés kizárólag a fogyasztói követelés összegének a pénzügyi elszámolási folyamat során történő meghatározására vonatkozik és nem érinti a DH1- és DH2-törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítélését. A szerződés felmondásának a jogszerűségét a polgári jog egyéb, általános szabályai (Polgári Törvénykönyv) alapján kell megítélni, nem pedig az MNB rendelet 6. § (2) bekezdése alapján.
- [14] Az indítványozó az alábbiakra hivatkozott: „Alkotmányjogi szempontból jelentősége annak van, hogy védekezésem érintett részét az elsőfokú bíróság érdemben nem vizsgálta, a felmondás érvénytelenségével kapcsolatos megállapításai pedig a(z) Abh. Indokolásának [41] és [43] bekezdésébe ütköznek, míg a Fővárosi Törvényszék konkrétan szembefordulva az AB határozat 43. francia bekezdésében rögzített szempontokkal, a szerződés felmondásának a jogszerűségét nem a polgári jog egyéb, általános szabályai alapján vizsgálta, hanem az [...] MNB rendelet 6. § (2) bekezdésének alkalmazásával állapította meg [...] Mindez álláspontom szerint az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében és XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes eljáráshoz való jogomat sérti, különös tekintettel arra is, hogy az eljáró bíróságok mind az első-, mind a másodfokú eljárásban előterjesztett nyilatkozataim egy részét figyelmen kívül is hagyták a kontradiktóris eljárásban.” Mivel a bíróság a felek nyilatkozataihoz kötve van, nem hagyhatja figyelmen kívül az egyik peres fél védekezésének egy részét, illetve az ügyre vonatkozó Abh.-t; ezzel ugyanis a tisztességes eljáráshoz való jogát sérti. Az indítványozó az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéshez kapcsolódó gyakorlata vonatkozásában a 3027/2018. (II. 6.) AB határozat indokolásának [13] bekezdésére hivatkozott, valamint idézte a 17/2016. (X. 20.) AB határozat indokolásának [19] bekezdését: „A bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségének megítélése, illetve alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés tekintetében felvetődik, hogy az [alkotmánybírósági határozattal] elbírált ügy tényállásához és alkotmányjogi tételeihez lényeges szempontból kapcsolódó, releváns alkotmányjogi kérdést is érintő más ügyekben kellően figyelembe vételre került-e az Alkotmánybíróság korábbi határozata. Mivel az Abtv. 39. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság határozata mindenkire – így az előttük folyó ügyben eljáró bíróságokra is értelemszerűen – kötelező, az Alkotmánybíróság indítványra ellenőrzi, vizsgálja, és szükség esetén az ítélet megsemmisítésével orvosolja, hogy megfelelően érvényesítik-e a bíróságok a mindenkire nézve kötelező alkotmánybírósági határozat alkotmányos tartalmát.”

II.

[15] 1. Az Alaptörvény indítványban hivatkozott rendelkezései a következők:

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[16] 2. Az Abh. rendelkező részének 1. pontja:

„Az Alkotmánybíróság a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól szóló 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelet 6. § (2) bekezdésének alkalmazásával összefüggésben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből, T) cikk (3) bekezdéséből és 41. cikk (5) bekezdéséből származó alkotmányos követelményként állapítja meg, hogy e rendelkezés kizárólag a fogyasztói követelés összegének a pénzügyi elszámolási folyamat során történő meghatározására vonatkozik. A rendelkezés nem érinti azonban a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének a megítélését.”

III.

[17] Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság először az alkotmányjogi panasz befogadásáról dönt, melynek során az eljáró tanács vizsgálja, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó feltételeknek. A testület megállapította, hogy az indítvány határidőben érkezett, a Fővárosi Törvényszék kifogásolt ítélete az ügy érdemében hozott döntés, az indítványozó érintettnek tekinthető és a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeket kimerítette.

[18] A befogadhatóság további feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott:

[19] 1. Az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerint „[a]z indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia”, az (1b) bekezdés b) pontja szerint a kérelem akkor határozott, ha egyértelműen megjelöli az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy e feltételnek csak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmére alapított indítvány felel meg, a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot deklaráló Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelme vonatkozásában az indítvány indokolást nem tartalmaz.

[20] Az indítványozó az EUB ítéletére, illetve az általa értelmezett irányelvre csak az indokolását alátámasztó érvenként hivatkozott; nem állította, hogy a bírói döntések az ezekben való ütközésük miatt alaptörvény-ellenesek. Az Alkotmánybíróság így nem értékelte ezt önálló, külön választ igénylő indítványi elemnek.

[21] Mindezekre tekintettel e két vonatkozásban az Alkotmánybíróság vizsgálatot nem folytathat le.

[22] 2. Az Abtv. 29. §-a alapján az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadható be. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.

[23] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésnek sérelmével kapcsolatban felhozott érvek, nevezetesen, hogy az eljáró bíróságok nem indokolták meg érdemben, jogszabályokkal alátámasztottan, hogy az indítványozónak a DH1-, illetve DH2-törvényre alapozott érvelése miért nem vehető figyelembe, illetve a döntést olyan jogszabályi rendelkezésre, az MNB rendelet 6. § (2) bekezdésére alapította a Fővárosi Törvényszék, amely az Abh. alapján az ilyen típusú ügyekben nem alkalmazható, felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét. Ezért az Alkotmánybíróság az indítványt – az Ügyrend 31. § (6) bekezdése szerinti eljárásban – befogadta.

IV.

- [24] Az indítvány megalapozott.
- [25] 1. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában foglalta először össze és határozta meg a tisztességes bírósági eljárás részét képező, az indokolt bírói döntéshez fűződő jog alkotmányos tartalmát. „Az indokolt bírói döntéshez fűződő jog ebből következően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerén belül jelentkezik. Az alkotmányos előírás ugyanakkor kizárólag az eljárási törvényekben foglaltak szerint kötelezheti a bíróságot a döntésének alapjául szolgáló indokok bemutatására. Ebből következik, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvény e szabályát mindig együtt olvassa a jogvita jellege, és az adott ügy típusa által kijelölt konkrét eljárásjogi szabályokkal. [...] Figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkében előírt jogszabály értelmezési kötelezettségre is, az Alkotmánybíróság azt vizsgálja, hogy az indokolási kötelezettséget előíró eljárási jogszabályokat a bíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott követelményeknek megfelelően alkalmazta-e. Az Alkotmánybíróság tehát a rendes bíróságoktól eltérően nem a felülbírálatra alkalmasság szempontjából vizsgálja a bíróságok indokolási kötelezettségének teljesítését, és tartózkodik attól, hogy jogági dogmatikához tartozó kérdések helytállóságáról, illetve törvényességéről, avagy kizárólag törvényértelmezési problémáról állást foglaljon {IV/3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, ABK 2012, 131.; Indokolás [4] bekezdése}. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság nem vizsgálja azt sem, hogy az indokolásban megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és előadott érveket, vagy a konkrét ügyben a bírói mérlegelés eredményeként megállapított tényállás megalapozott-e. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése ugyanis az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat. {3237/2012. (IX. 28.) AB végzés, ABK 2012, 504–505; 3309/2012. (XI. 12.) AB végzés, ABK 2012, 622–624; Indokolás [5]}
- Ehhez képest az Alkotmánybíróság által vizsgált, az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rejlő indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye a bíróság döntési szabadságának abszolút korlátját jelenti, nevezetesen azt, hogy döntésének indokairól az eljárási törvényeknek megfelelően szükséges számot adnia. Az indokolási kötelezettség alkotmányjogi értelemben vett sérelme az eljárási szabály alaptörvény-ellenes alkalmazását jelenti. A tisztességes eljárásból fakadó elvárás tehát az eljárási szabályok Alaptörvénynek megfelelő alkalmazása, ami a jogállami keretek között működő bíróságok feladata. Az eljárási törvény rendelkezéseire is figyelemmel, a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposítással megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket.” (Indokolás [33]–[34])
- [26] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a bíróságok indokolási kötelezettségéből nem következik a felek által felhozott minden észrevétel egyenként való megcáfolási kötelezettsége, különösen nem a szubjektív elvárásaikat is kielégítő mélységű érvrendszer bemutatása {3107/2016. (V. 24.) AB határozat, Indokolás [38]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [89]}. Az indokolási kötelezettség azt az elvárást támasztja a bírósággal szemben, hogy a döntés indokolásának az ügy érdeme szempontjából releváns kérdésekre kell kiterjednie és nem minden egyes részletre {ld. pl. 3159/2018. (V. 16.) AB határozat, Indokolás [31]}.
- [27] Az Alkotmánybíróság a bírói indokolási kötelezettség teljesítésének az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével fennálló összhangját esetről esetre vizsgálja, mivel a bírói döntés és az ügy egyedi körülményei azt alapvetően befolyásolhatják.
- [28] 2. Az indítvány alapjául szolgáló bírósági eljárás polgári peres eljárás keretében zajlott, az alkotmányjogi panasz szempontjából releváns kérdés a hitelszerződés felmondásának a jogszerűsége volt. E körben az indítványozó a bírósági eljárásban a kezdetektől arra hivatkozott, hogy a DH1-, illetve a DH2-törvény következtében a szerződés felmondásakor a hitelintézet felé nem állt fenn hátralékos tartozása, hanem túlfizetésben volt. Az érvelés lényege úgy foglalható össze, hogy mivel a tisztességtelen feltételek hatása a szerződés megkötésétől kezdve folyamatosan érvényesült (pl. a fennmaradó tartozás és a megfizetendő kamatok, költségek tekintetében), de a feltételek tisztességtelensége csak utóbb került megállapításra, ezért őt olyan helyzetbe kell hozni,

mintha ezek a feltételek eleve nem lettek volna részei a szerződésnek. E körben – a későbbi elszámolásra alapítva – számításokat csatolt be. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az indítványozó azért hivatkozott alaptalanul arra, hogy a tisztességtelenül felszámított összeg figyelembevételével kell vizsgálnia a hátralék meglétét (és így a felmondás jogszerűségét), mert a szerződés felmondásakor még nem került sor a tisztességtelenül felszámított összegek elszámolására. Az indítványozó fellebbezésében hivatkozott arra, hogy ez az érvelés elmentés az Abh.-ban foglaltakkal, azonban a másodfokú bíróság az indítványozó ezen észrevételére nem tért ki; sőt kifejezetten azt a jogszabályt jelölte meg döntése alapjául [MNB rendelet 6. § (2) bekezdése], amelynek alkalmazását az Alkotmánybíróság az ilyen típusú ügyekben kizárta. Ezen túlmenően pedig egyetértett az elsőfokú indokolásban foglaltakkal.

- [29] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bíróságok indokolása nem felel meg az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó, korábban ismertetett követelményrendszernek. Az ügyben választ kívánó lényeges kérdésre (t.i. az utóbbi törvény által tisztességtelennek nyilvánított feltételek hatása a tőke-kamat-költség tartozás összegére) az ítéletek indokolása nem ad érdemi választ és így tulajdonképpen a hitelszerződés felmondásának a jogszerűségét sem indokolja meg érdemben. A másodfokon eljáró bíróság ezen túlmenően pedig azt sem indokolta meg, hogy az indítványozó által felhívott, az Abtv. 39. § (1) bekezdése alapján a bíróságokra is kötelező Abh.-t miért nem tartotta alkalmazhatónak, miért nem vette figyelembe döntésének meghozatalakor és ennek következtében miért alapította a döntését egy olyan jogszabályi rendelkezésre, amelynek alkalmazhatóságát az Abh. kifejezetten a fogyasztói követelés összegének a pénzügyi elszámolási folyamat során történő meghatározására vonatkoztatta és kimondta, hogy a DH2-törvény hatálya alá eső fogyasztói kölcsönszerződések pénzügyi intézmény általi felmondásának a jogszerűségét nem lehet e rendelkezés alkalmazásával megítélni (ld. Abh. rendelkező részének 1. pontja és különösen Indokolás [53]).
- [30] 3. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kifogásolt másodfokú ítélet sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését, mivel az ügyben választ igénylő lényeges kérdésekre nem ad indokolt választ; ezért az Alkotmánybíróság a Fővárosi Törvényszék 48.Pf.640.384/2018/5. számú ítéletét az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette. A megsemmisítésre tekintettel az Alkotmánybíróság az indítvány egyéb elemeit nem vizsgálta.

Budapest, 2020. július 14.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [31] A határozat érvelését fontosnak tartom kiegészíteni az alábbiakkal.
- [32] A felek között létrejött szerződés nyilvánvalóan deviza alapú szerződésnek minősült. Ez egyben azt is jelenti, hogy a szerződés jogi megítélése szempontjából sem az Alkotmánybíróság korábbi döntései, sem pedig az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárások keretében meghozott ítéletei nem hagyhatóak figyelmen kívül.
- [33] A perben az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint „[a] felmondásra azért került sor, mert az alperes [az indítványozó] a 2014. május, június és július 7-én esedékes törlesztőrészleteket nem fizette meg, ezen időpontban pedig még nem került sor a tisztességtelenül felszámított összegek elszámolására, így ezt a felperesnek nem kellett figyelembe vennie és nem is vehette figyelembe.”

- [34] Az Európai Bíróság gyakorlata alapján a fenti megállapítással szemben azonban kijelenthető, hogy a tisztességtelen feltételt (mely jelen esetben az alapügyben megállapított tényállás alapján feltehetően az ún. árfolyamrés mint másodlagos szerződési elem alkalmazásához kötődik) úgy kell tekinteni, mintha létre sem jött volna, ekként az indítványozó állított túlfizetése nem az elszámolás pillanatában keletkezik, hanem az első törlesztőrészlet megfizetését követően folyamatosan fennáll és növekszik, azaz nem a tisztességtelenség megállapítása időpontjának, hanem a tisztességtelen feltétel alkalmazása időpontjának (azaz gyakorlatilag a szerződéskötés időpontjának) van jelentősége annak megítélése szempontjából, hogy a fogyasztó késedelembe esett-e. Önmagában egy vagy több törlesztőrészlet megfizetésének elmulasztása csak akkor minősülhet fogyasztói késedelemnek, ha a fogyasztó bármely okból történő túlfizetésének mértéke nem éri el a meg nem fizetett törlesztőrészlet összegét. Csak ezzel az értelmezéssel biztosítható (az alapügyben megkötött szerződésre is alkalmazandó) 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésének érvényesülése. Az uniós jog és a magyar jog devizahitelekkel kapcsolatos összhangjának biztosításával összefüggésben utalok (annak megisméltése nélkül) a 3297/2020. (VII. 17.) AB végzéshez fűzött párhuzamos indokolásomra is.
- [35] Fontosnak tartom továbbá utalni arra azonban arra is, hogy az elsődleges (alapvető, mint például az árfolyamkockázat) és a másodlagos (járulékos, mint például a jelen ügyben is felmerülő árfolyamrés) tisztességtelenségének jogi megítélése és az annak a szerződésre gyakorolt hatása eltér (bővebben lásd például: Szabó Marcel, Lángos Petra Lea, Gyeney Laura: Uniós szakpolitikák. Pázmány Press, 2019, különösen 315-336.).
- [36] A Fővárosi Törvényszék döntése a fentiekén túlmenően a határozatban foglalt okból is alaptörvény-ellenes, ezért azt támogattam. Megjegyzem azonban, hogy az Alkotmánybíróság korábbi határozatának figyelmen kívül hagyása álláspontom szerint még abban az esetben is elérte volna az önkényes, és így *contra constitutionem* jogalkalmazás szintjét, ha az ítélet tartalmaz erre vonatkozó indokolást, tekintettel arra, hogy megítélésem szerint az alapügy tárgyára az Abh. rendelkező része nyilvánvalóan alkalmazandó, az Alkotmánybíróság határozatai pedig mindenkire, így az eljáró bíróságokra nézve is kötelezőek.

Budapest, 2020. július 14.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró különvéleménye

- [37] A határozat rendelkező részével nem értek egyet. Véleményem szerint az alkotmányjogi panaszindítvány elutasításának lett volna helye az alábbi okok miatt. Ennek ellenére az alkotmánybírói határozat rendelkező részének tartalma – figyelemmel az azt alátámasztó indokolásra – *erga omnes* hatályú kötelező erővel rendelkezik a bíróságok számára.
- [38] 1. Ha az indítványozó az indokolt bírói döntéshez fűződő alapjoga sérelmére hivatkozik, úgy az Alkotmánybíróság – vállandó gyakorlata szerint – vizsgálja „a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket” {lásd először: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [34]; legutóbb: 3133/2020. (V. 15.) AB határozat, Indokolás [15]}. Az Alkotmánybíróság eljárása tehát ebben az esetben meghatározott kérdéskörökhöz kapcsolódik, amelyek nem mellőzhetők, mivel ezek egymásutánisága adja a gyakorlat kiszámíthatóságát.
- [39] A többségi döntés – amellett, hogy csak részben azonosítja a fenti szempontokat – arra alapoz, hogy a megsemmisített ítélet indokolása nem tér ki az ügyben választ igénylő lényeges kérdések közül az átszámítás hatására a tőke-kamat-költség összegére és az Abh. mellőzésére, ezért az eljáró bíróság döntése alapjogsértő. Álláspontom szerint ez a megállapítás nem igazolt a jelen ügyben.
- [40] 2. Pertörténeti tény, hogy a tartozás tőke-kamat-költség vonzatának megállapítása szakvéleményen alapult az indítványozó ügyében. Következésképpen az indítványozó által előadott fogyasztói követelés hatásának kimutatása az előbbi összegekre csak akkor kérhető számon a bírói döntés indokolásán, ha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy annak helyt kell(ett volna) adni. Véleményem szerint ennek az indokolási résznek a meg-

követelése a klasszikus felülvizsgálati hatáskör részét képezi, mert valójában nem az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert bírói indokolás minőségét védi, hanem a jogvita mikénti elbírálását determinálja.

- [41] Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint azonban még a tisztességes eljárás alapjoga sem, így az indokolt bírói döntéshez való jog sem „teremthet alapot arra, hogy az Alkotmánybíróság a bírósági szervezet feletti »szuperbíróság« szerepébe lépjen, és hagyományos jogorvoslati fórumként járjon el” {lásd először: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]; lásd még például: 3006/2018. (I. 22.) AB határozat, Indokolás [22]}. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének előbbi részjogosítványából tehát nem következik, hogy az Alkotmánybíróságnak hatásköre van arra, hogy minősítse a hitelszerződés felmondásának jogszerűségét, illetve az azt közvetlenül befolyásoló vitás jogkérdéseket.
- [42] 3. Véleményem szerint az ügyben nem választ igénylő lényeges kérdés, hogy a megsemmisített ítélet miért nem tartotta alkalmazhatónak az Abh.-t. Az Abh.-ban megfogalmazott alkotmányos követelmény egyebekben valóban kizárja az MNB rendelet alkalmazhatóságát.
- [43] A többségi határozat meghozatalakor figyelemmel kellett volna lenni az alábbi tényekre: 1) az elsőfokú ítélet az MNB rendelet alkalmazása nélkül döntött a perben; 2) a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet egyszerűsített indokolással, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 254. § (3) bekezdése alapján hagyta helyben; 3) a másodfokú bíróság az MNB rendeletre egy bekezdésben, azt követően tért ki, hogy az indítványozó fellebbezési kérelme kiegészítésében utalt az Abh.-ban foglaltakra.
- [44] Mindebből az a következtetés adódott a számomra, hogy nem sérti az indokolás minőségéhez fűződő alapjogot az egyszerűsített indokolással ellátott másodfokú ítélet, mivel helyes indokai alapján azt az elsőfokú ítéletet tartotta fenn hatályában, amely – az Abh. alkotmányos követelményével összhangban – nem alkalmazta az MNB rendeletet.
- [45] Megjegyzem továbbá, hogy az indokolt bírói döntéshez való jog funkcióján kívül esik az, hogy az Alkotmánybíróság a bíróságokon számon kérje minden alkotmánybírói határozat tartalmát, különösen akkor, amikor – hatáskör hiányában – az alkalmazandó jog helyes megválasztása felett sem őrködik. Ha ez nem így lenne, akkor az Alkotmánybíróság nagyobb jelentőséget tulajdoníthatna a saját *erga omnes* hatályú döntéseiben foglalt kikényszerítésének mint a törvények (jogszabályok) perbeli érvényre juttatásának.

Budapest, 2020. július 14.

Dr. Szabó Marcel s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírói ügyszám: IV/1385/2019.

